

Raznolikost maternih jezikov

Vrtci in šole s slovenskim učnim jezikom oziroma
dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji
(šolska leta 2010/11, 2014/15 in 2019/20)

Norina BOGATEC

April 2022

Uvod

V analizah in raziskavah Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI) pogosto obravnavamo vprašanje jezikovne raznolikosti. Pri urejanju podatkov o maternem jeziku/jezikih šolajoče se populacije se ob slovenščini in italijanščini redno pojavljajo še drugi jeziki, ki jih običajno vključimo pod »drugo« ali jih skupaj z italijanščino poimenujemo kot neslovenske jezike. Čeprav je teh primerov relativno malo, jih je vsekakor dobro podrobneje analizirati.

Uporabljeni podatki izhajajo iz longitudinalnega raziskovalnega projekta ŠOLA in se nanašajo na materni in pogovorni jezik/jezike vpisanih v vrtce in šole s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji ob vstopu v posamezno stopnjo šolanja v šolskih letih 2010/11, 2014/15 in 2019/20. Več o projektu ŠOLA je objavljeno na SLORI-jevi spletni strani: www.slori.org/progetti/projekt-o-spremljanju-narodnostnih-in-jezikovnih-znacilnostih-solajoce-se-populacije-slovenskih-vrtcev-in-sol-v-trzaski-in-goriski-pokrajini-in-vecstopenjske-sole-s-slovensko-italijanskim-dvojezicnim.

Analiza

Tuji¹ materni jezik/jeziki

Podatki o maternem jeziku/jezikih se nanašajo na 2904 prvošolcev², med katerimi jih je 210 (7,2 %) s tujim maternim jezikom. Pri skoraj dveh tretjinah (4,7 %) teh otrok se tuji jezik pojavlja skupaj s slovenskim in/ali italijanskim, pri preostali dobri tretjini (2,5 %) pa je naveden kot edini materni jezik. Skoraj vsi ti otroci izhajajo iz družin, v katerih je vsaj eden izmed staršev s tujim maternim jezikom. Teh je med očeti 6,2 %, med materami pa 8,3 %. Materinščina teh staršev je večinoma samo tuji jezik in je v manjši meri naveden skupaj s slovenskim in/ali italijanskim jezikom.

Deleži prvošolcev s tujim maternim jezikom³ se bistveno ne razlikujejo glede na stopnjo šolanja (vrtec 8 %, preostale stopnje 7 %).

Preglednica vsebuje seznam tujih jezikov, ki so bili navedeni kot materni jezik prvošolcev in njihovih staršev v omenjenih treh šolskih letih vpisov. Seznam šteje kar 40 enot in ga označuje izrazita razpršenost odgovorov, saj so nekateri jeziki značilni le za redke in posamezne družine.

Hrvaščina je s slabo šestino vseh navedb najbolj razširjen tuji materni jezik. Sledijo furlanščina, srbščina in ruščina, ki kažejo 9–11 % navedb. 5–6 % navedb pripada angleščini, nemščini, španščini in bosanščini, 3–4 % navedb francoščini, romunščini, srbohrvaščini in češčini. Preostali jeziki so prisotni v manjši meri.

¹ Izraz »tuj« smo uporabili za jezike, ki so različni od slovenščine in italijanščine. Da ne bi otežili branja, smo v to skupino vključili tudi regionalna jezika furlanščino in sardinščino.

² Izraz »prvošolci« uporabljamo za otroke 1. letnika vrtca ter učence in dijake 1. razreda vseh stopenj šolanja. Moška slovnična oblika je uporabljena kot nevtralna za oba spola.

³ Primeri tujega jezika se pojavijo kot edini jezik ali skupaj s slovenščino in/ali italijanščino. V analizi smo jih obravnavali združeno.

Tuji materni jeziki otrok in njihovih staršev (leta vpisa 2010, 2014 in 2019)

	materni jezik	navedbe	
		N	%
1	hrvaščina	103	15,9
2	furlanščina	74	11,4
3	srbščina	69	10,7
4	ruščina	55	8,5
5	angleščina	40	6,2
6	nemščina	37	5,7
7	španščina	33	5,1
8	bosanščina	29	4,5
9	francoščina	24	3,7
10	romunščina	22	3,4
11	srbohrvaščina	20	3,1
12	češčina	19	2,9
13	bolgarščina	15	2,3
14	arabščina	10	1,5
15	grščina	10	1,5
16	portugalščina	10	1,5
17	poljščina	9	1,4
18	ukrajinščina	9	1,4
19	slovaščina	8	1,2
20	nizozemščina	7	1,1
21	kitajščina	5	0,8
22	albanščina	4	0,6
23	japonščina	4	0,6
24	turščina	4	0,6
25	flamščina	3	0,5
26	makedonščina	3	0,5
27	pashto	3	0,5
28	hebrejščina	2	0,3
29	švedščina	2	0,3
30	swahili	2	0,3
31	tajščina	2	0,3
32	wolof	2	0,3
33	argentinsščina	1	0,2
34	brazilščina	1	0,2
35	filipinščina	1	0,2
36	kreolščina	1	0,2
37	madžarščina	1	0,2
38	sardinščina	1	0,2
39	tamilščina	1	0,2
40	tigré	1	0,2
	skupaj	647	100

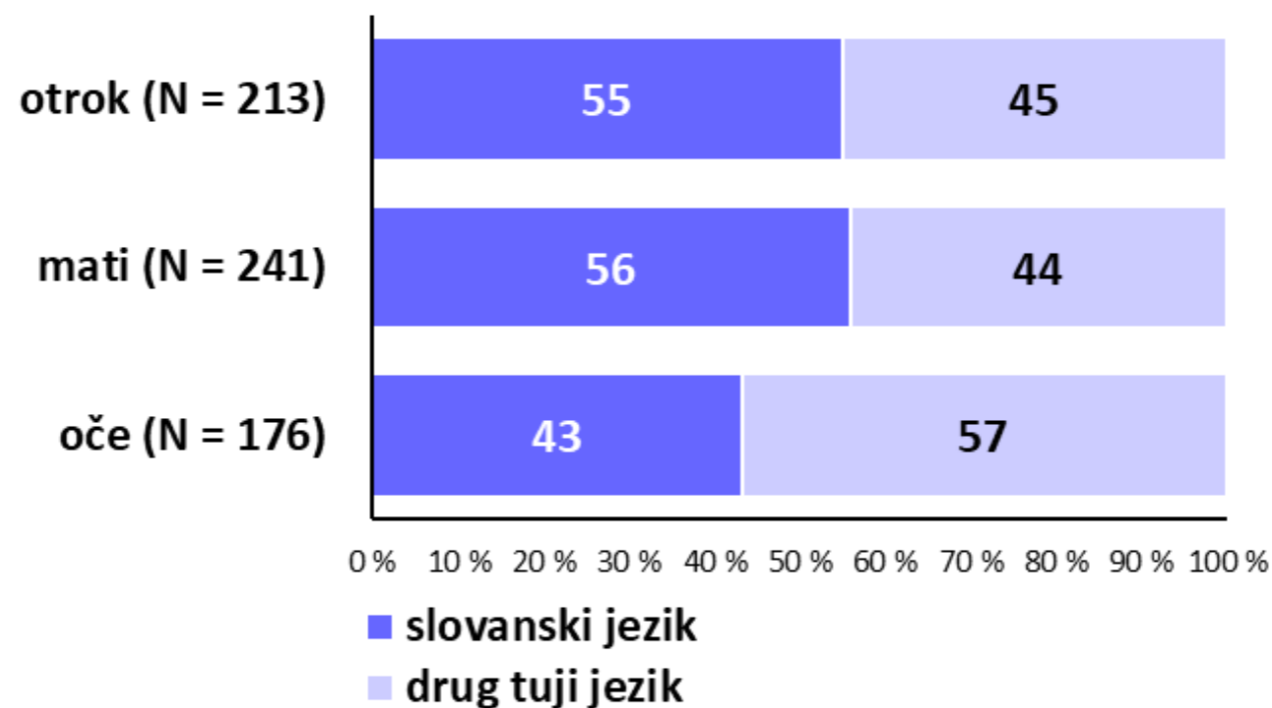
Najbolj razširjeni tuji materni jeziki so pri očetih furlanščina, hrvaščina in srbščina, pri materah hrvaščina, furlanščina in ruščina, pri otrocih pa hrvaščina, ruščina, angleščina in srbščina. Zanimivo je, da je primerov s furlanskim maternim jezikom veliko več med starši (19 % med očetimi in 12 % med materami) kot med otroki (5 %).

Najbolj razširjeni tuji materni jeziki pri očetih, materah in otrocih
(leta vpisa 2010, 2014 in 2019)

OČE			MATI			OTROK		
materni jezik	navedbe		materni jezik	navedbe		materni jezik	navedbe	
	N	%		N	%		N	%
furlanščina	34	18,8	hrvaščina	41	16,5	hrvaščina	34	15,6
hrvaščina	28	15,5	furlanščina	30	12,1	ruščina	24	11,0
srbščina	26	14,4	ruščina	29	11,7	angleščina	22	10,1
bosanščina	11	6,1	srbščina	21	8,5	srbščina	22	10,1
nemščina	11	6,1	španščina	12	4,8	nemščina	16	7,3
francoščina	10	5,5	angleščina	11	4,4	španščina	11	5,0
španščina	10	5,5	romunščina	11	4,4	furlanščina	10	4,6
drugo	51	28,2	češčina	10	4,0	bosanščina	9	4,1
skupaj	181	100	nemščina	10	4,0	češčina	9	4,1
			drugo	73	29,4	drugo	61	28,0
			skupaj	248	100	skupaj	218	100

Med navedenimi tujimi maternimi jeziki je povprečno razmerje med slovanskimi in drugimi tujimi jeziki skoraj izenačeno (52 % : 48 %). Kot je razvidno iz grafikona, so slovanski jeziki rahlo bolj razširjeni med materami (56 %) in otroki (55 %), medtem ko je med očeti več primerov z drugim tujim maternim jezikom (57 %).

Razmerje med slovanskimi in drugimi tujimi maternimi jeziki pri očetih, materah in otrocih
(leta vpisa 2010, 2014 in 2019)

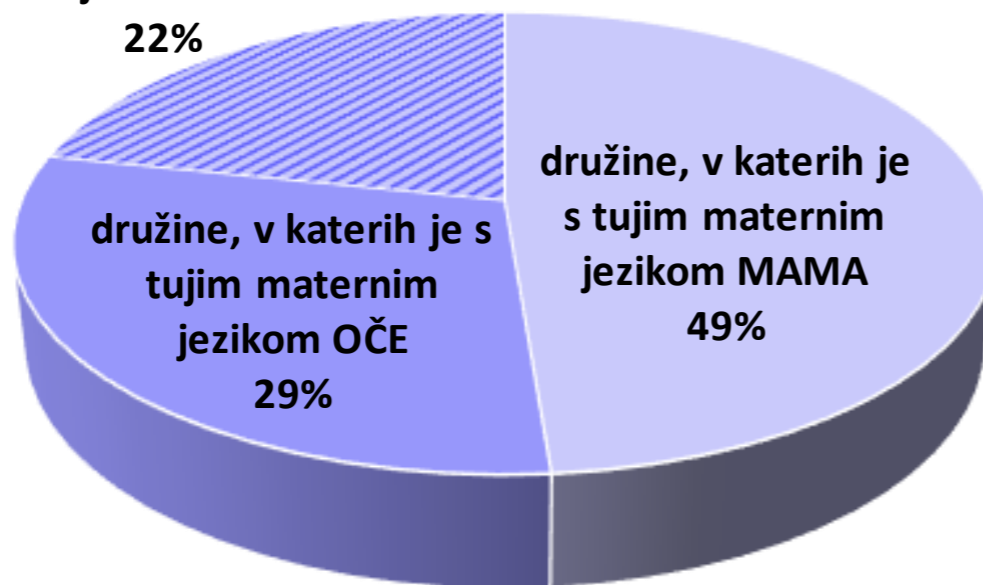

Če križamo materni jezik očeta in matere, dobimo 342 (12 % od skupno 2906) družin, v katerih je vsaj eden izmed staršev s tujim maternim jezikom. Med temi je skoraj polovica (49 %) takih, v katerih je s tujim maternim jezikom mati, medtem ko je družin, v katerih je s tujim maternim jezikom oče oziroma oba starša, za približno polovico manj (29 % oziroma 22 %). Razmerje med družinami slovanskega in drugega tujega izvora kaže rahlo prevlado slednjih (46 % : 52 %).

Sestava družin, v katerih je vsaj eden izmed staršev s tujim maternim jezikom
(N = 342, leta vpisa 2010, 2014 in 2019)

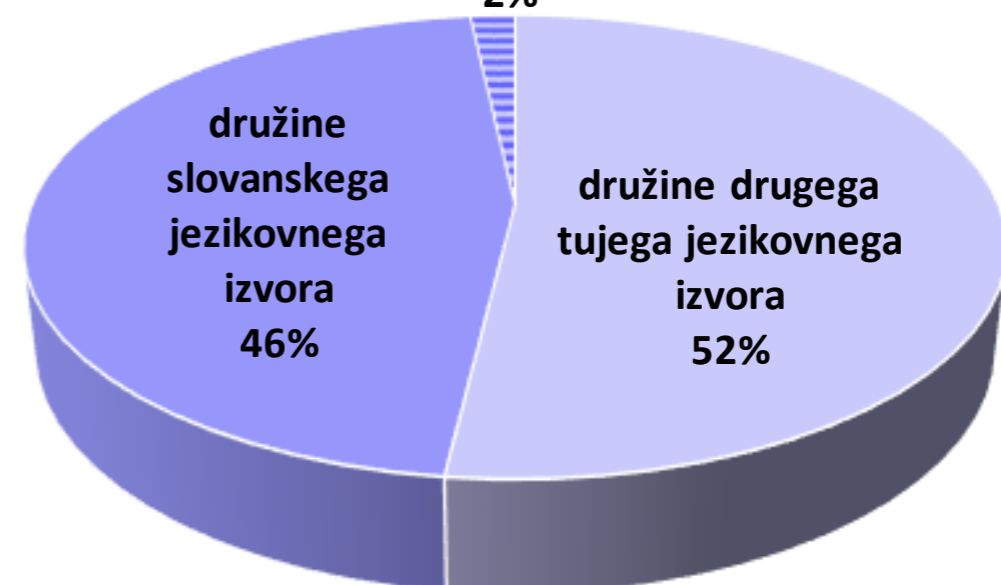
družine, v katerih sta s tujim maternim jezikom OBA starša

22%

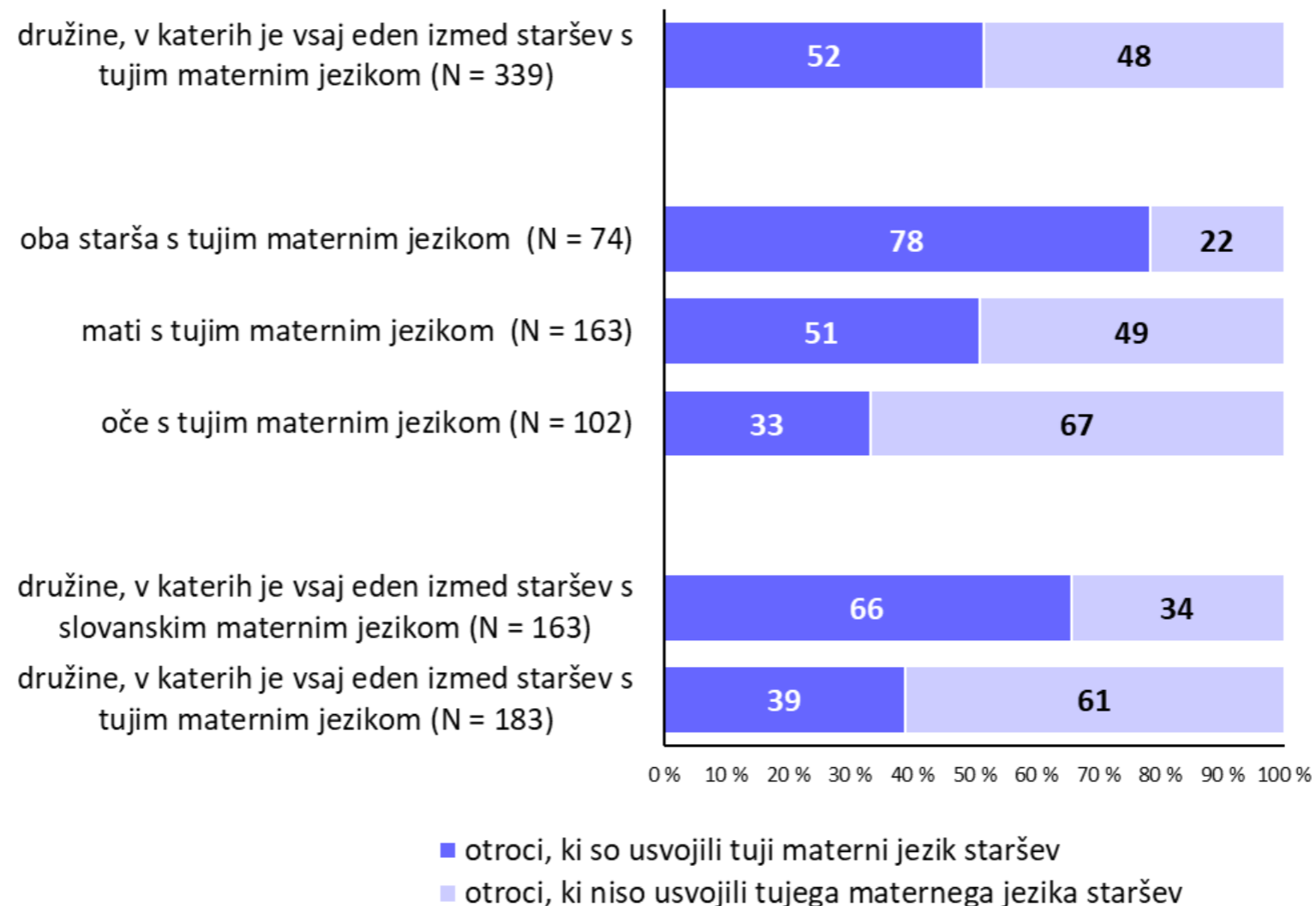
družine slovanskega in drugega tujega jezikovnega izvora

2%

Iz spodnjega grafikona izhaja podatek, da usvaja materinščino staršev, ko je ta tuji jezik, dobra polovica (52 %) otrok. Delež je več kot tričetrtnski (78-odstotni) med družinami, v katerih sta tujega jezikovnega izvora oba starša, tretjinski pa med družinami, v katerih je tega izvora le oče. Iz nadaljnjih primerjav je še razvidno, da je usvajanje tujega maternega jezika staršev bolj razširjeno med otroki iz družin, v katerih je vsaj eden izmed staršev s slovanskim maternim jezikom (66 %).

Sestava družin, v katerih je vsaj eden izmed staršev s tujim maternim jezikom
(N = 342, leta vpisa 2010, 2014 in 2019)

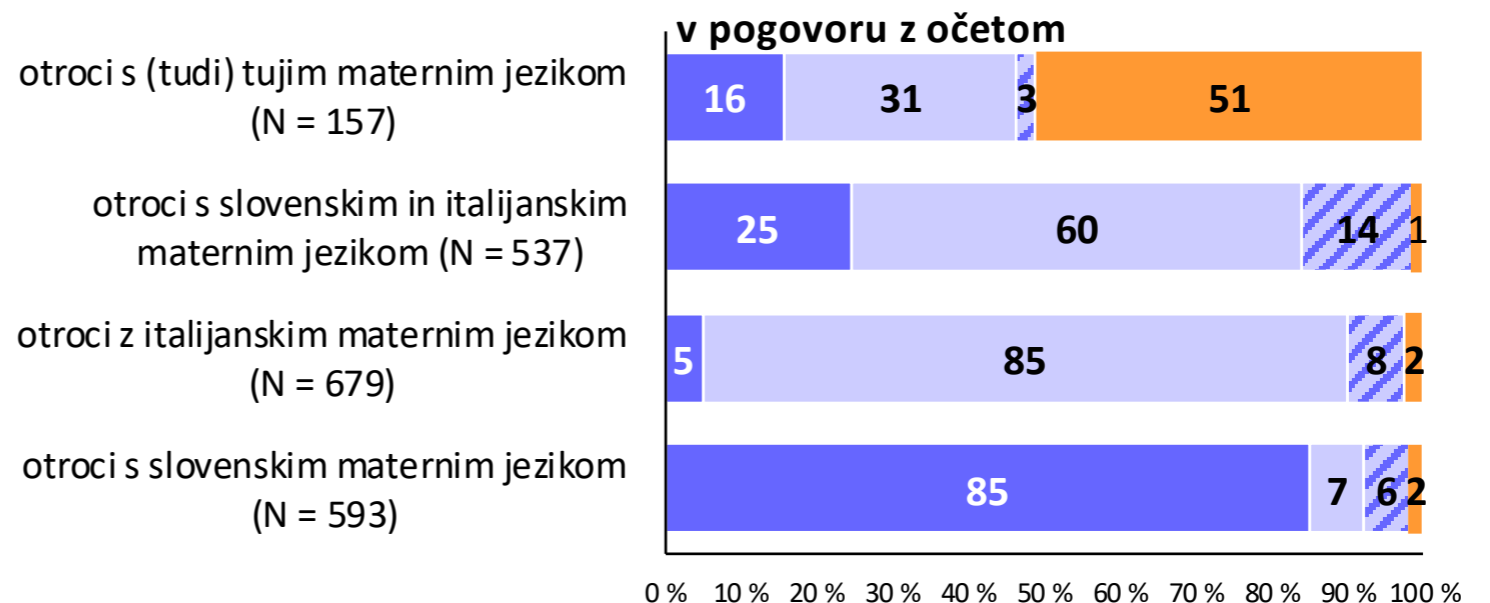
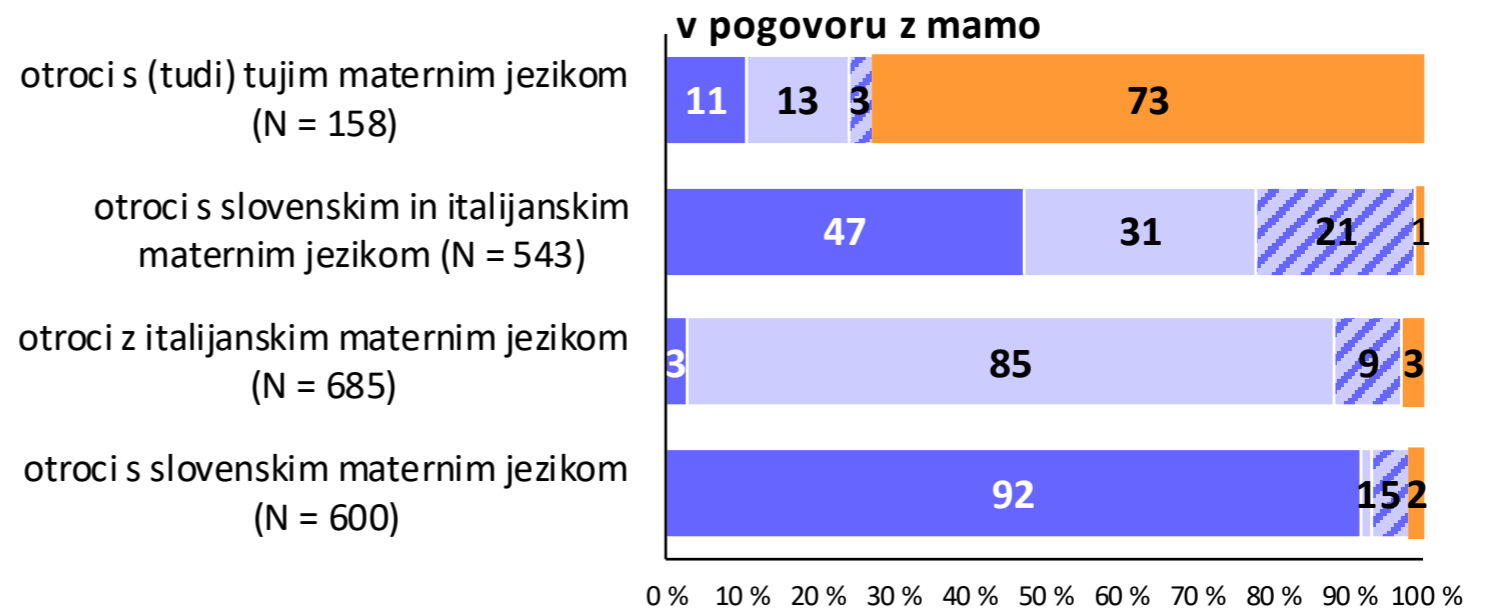
Materni jezik prvošolcev in raba jezika v pogovoru s starši (leti vpisa 2014 in 2019)

Tuji pogovorni jezik/jeziki

Podatki o pogovornem jeziku otrok s starši se nanašajo na prvošolce v šolskih letih 2014/15 in 2019/20.

Med prvošolci, ki so kot otrok začeli govoriti v tujem jeziku, se jih v njem pogovarja z mamo skoraj tri četrtine (73 %), z očetom pa dobra polovica (51 %). V pogovoru s starši uporabljajo tuji jezik tudi nekateri, sicer redki otroci s slovenskim in/ali italijanskim maternim jezikom (1–3 %).

Mimogrede naj opozorimo še na podatek, da se otroci z »mešanim« slovensko-italijanskim maternim jezikom sporazumevajo v slovenščini v večji meri z materjo kot pa z očetom.

- slovenski
- italijanski
- slovenski in italijanski
- (tudi) tuji

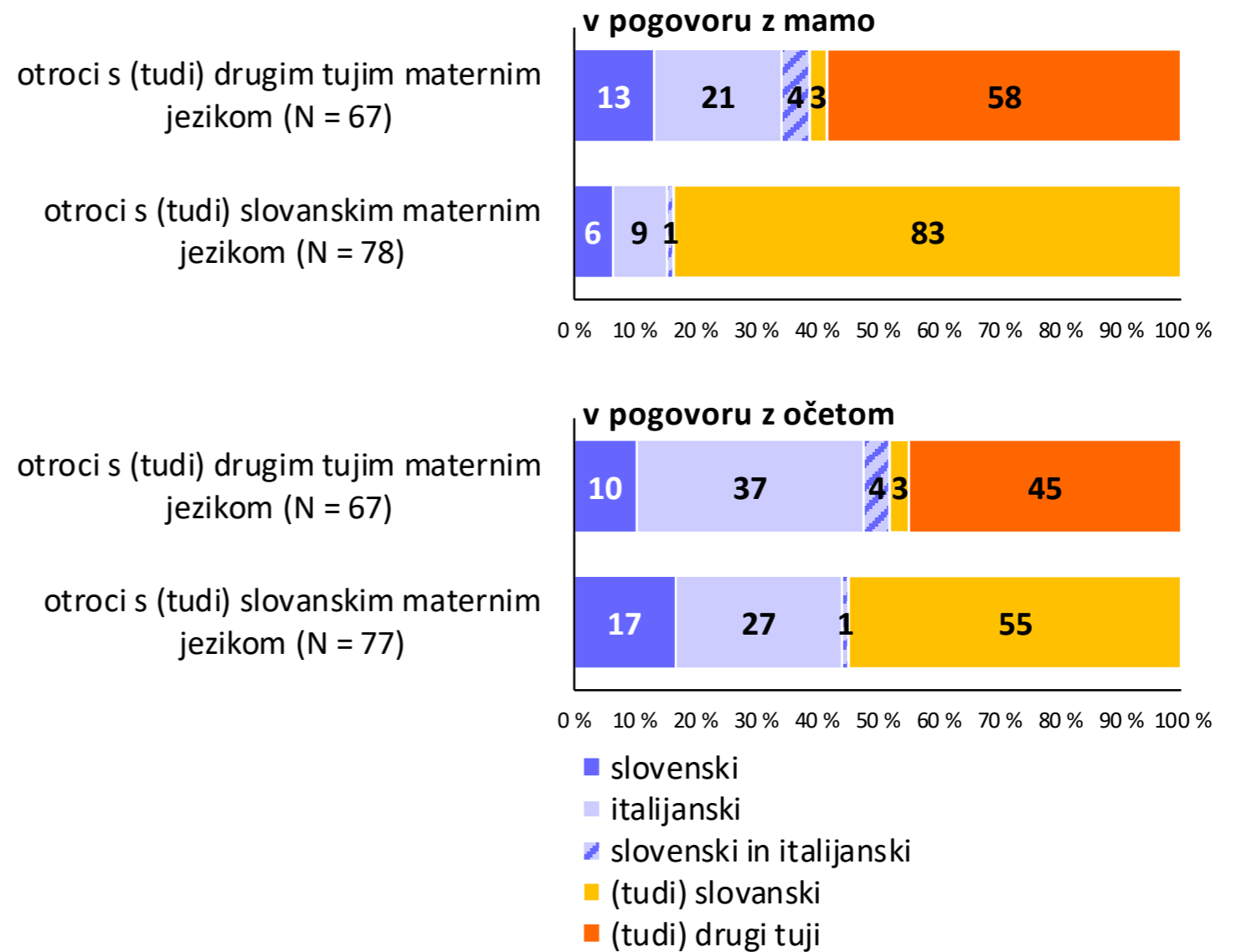
Preglednica vsebuje seznam najbolj razširjenih tujih jezikov, v katerih se otrok sporazumeva s starši. Hrvaščina je na prvem mestu v pogovoru z obema. Drugi najbolj razširjeni tuji jeziki so še srbsščina, furlanščina in angleščina v pogovoru z očetom, v pogovoru z materjo pa sta to ruščina in angleščina.

Najbolj razširjeni tuji jeziki, v katerih se otrok pogovarja s starši
(leti vpisa 2014 in 2019)

OČE			MATI		
pogovorni jezik	navedbe		pogovorni jezik	navedbe	
	N	%		N	%
hrvaščina	22	18,6	hrvaščina	28	17,7
srbsščina	17	14,4	ruščina	25	15,8
furlanščina	12	10,2	angleščina	17	10,8
angleščina	11	9,3	srbsščina	11	7,0
bosanščina	7	5,9	češčina	10	6,3
nemščina	6	5,1	španščina	10	6,3
španščina	6	5,1	srbohrvaščina	8	5,1
srbohrvaščina	6	5,1	bosanščina	7	4,4
francoščina	5	4,2	furlanščina	7	4,4
drugo	26	22,0	drugo	35	22,2
skupaj	118	100	skupaj	158	100

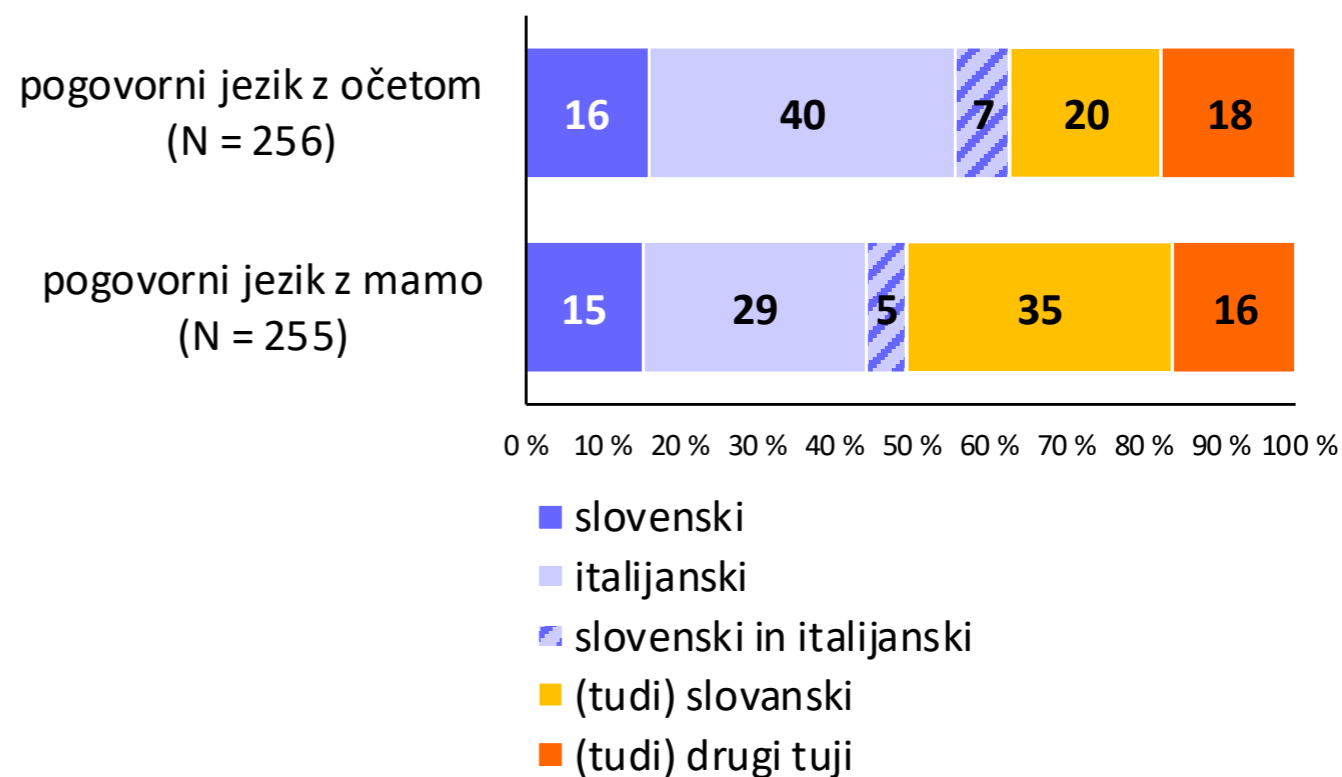
Materni jezik prvošolcev ter raba slovanskih in drugih tujih jezikov v pogovoru s starši
(leti vpisa 2014 in 2019)

Primerjava med prvošolci, ki so začeli govoriti v slovanskem jeziku, in tistimi, ki so začeli v kakšnem drugem tujem jeziku, kaže nekatere razlike. Poleg tega, da se otroci pogovarjajo v teh jezikih v večji meri z materjo kot pa z očetom, izstopa še podatek, da je bolj razširjeno sporazumevanje v slovanskih jezikih kot sporazumevanje v drugih tujih jezikih, in to zlasti v pogovoru z materjo.

V družinah, v katerih je vsaj eden izmed staršev s tujim maternim jezikom, se v tem jeziku pogovarja z otrokom dobra polovica (51 %) mater in skoraj dve petini (38 %) očetov. Pri materah prevladajo pogovori v slovanskem jeziku (35 % : 16 %), pri očetih pa je razmerje med tistimi, ki se pogovarjajo v slovanskih jezikih, in tistimi, ki se pogovarjajo v drugih tujih jezikih, skoraj izenačeno (20 % : 18 %).

Pogovorni jezik z očetom in mamo v družinah, v katerih je vsaj eden izmed staršev s tujim maternim jezikom (leti vpisa 2014 in 2019)

Ugotovitve v razmislek

Analiza prikazuje jezikovne značilnosti šolajočih se otrok iz družin tujega ali delno tujega jezikovnega izvora. Njihov delež se je ob prvem vpisu v vse stopnje šolanja s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji dvignil s 5,5 % na 8,2 % v desetih letih. Da bi lahko vsaj približno ocenili njegovo velikost, smo delež primerjali z deželnimi povprečji otrok z neitalijanskim državljanstvom, ki jih italijansko ministrstvo za izobraževanje redno objavlja za vse stopnje šolanja. Rezultate sicer lahko obravnavamo le kot hipoteze, glede na to, da sta materni jezik in državljanstvo različna kazalnika.

V slovenskem šolskem okolju naj bi bila prisotnost prvošolcev iz družin (tudi) tujega jezikovnega izvora podpovprečna. Izjemo naj bi predstavljal nadpovprečni delež teh otrok med dijaki slovenskih drugostopenjskih šol v šolskem letu 2019/20, medtem ko se na deželni ravni med dijaki s »tujim« državljanstvom opaža izrazitejši padec vpisanih na tej stopnji šolanja. Razlika je lahko naključna in odvisna od posebnih okoliščin, lahko pa kaže na hipotezo, da so ti dijaki v slovenskih šolah uspešnejši.

Primerjava deležev otrok tujega jezikovnega izvora z deželnimi povprečji

Delež otrok tujega jezikovnega izvora	Otroški vrtec	Osnovna šola	Srednja šola	
			Prvo-stopenjska	Drugo-stopenjska
Šolsko leto 2010/11				
Projekt ŠOLA 2010	8,9	3,3	4,1	4,4
Deželno povprečje FJK	11,9	11,2	11,7	8,7
Šolsko leto 2014/15				
Projekt ŠOLA 2014	8,3	8,7	7,3	7,6
Deželno povprečje FJK	14,3	13,2	11,4	9,2
Šolsko leto 2019/20				
Projekt ŠOLA 2019	6,3	7,8	8,0	10,1
Deželno povprečje FJK	15,8	15,0	13,6	8,8

Vir: Ministero dell'Istruzione, 2011, 2016, 2021

V analizi smo posebno pozornost namenili otrokom slovanskega jezikovnega izvora. Izhajali smo namreč iz hipoteze, da se zaradi jezikovne sorodnosti ti otroci v večji meri vpisujejo v šole s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom. Ker podatki italijanskega ministrstva za izobraževanje žal niso dovolj razčlenjeni po državi, iz katere otroci prihajajo, smo za primerjavo upoštevali popisne podatke italijanske državne ustanove za statistiko (ISTAT) o številu rezidenčnih prebivalcev z neitalijanskim državljanstvom na Tržaškem, Goriškem in Videmskem v letih 2010, 2014 in 2019. Tudi v tem primeru obravnavamo rezultate le kot hipoteze, potrebne nadaljnjih preverjanj.

Med rezidenti z neitalijanskim državljanstvom je razmerje med prebivalci iz držav slovanskega jezika in prebivalci iz drugih držav približno 1 : 2 v treh omenjenih pokrajinah. Med prvošolci SLORI-jeve raziskave naj bi bilo razmerje med otroci s slovenskim in otroci z drugim tujim maternim jezikom bolj izenačeno in delež otrok slovanskega jezikovnega izvora v porastu, medtem ko se razmerje med rezidenti iz držav slovanskega jezika in rezidenti iz drugih držav v obdobju 2010–2019 bistveno ne spreminja. Izenačeno in ustaljeno naj bi bilo tudi razmerje med družinami slovanskega in družinami drugega jezikovnega izvora vključenih v raziskavi. Primerjava naj bi torej potrdila bodisi zgornjo hipotezo bodisi v analizi izneseno ugotovitev, da je usvajanje tujega maternega jezika staršev bolj razširjeno med otroki iz družin, v katerih je vsaj eden izmed staršev s slovenskim maternim jezikom.

Razmerje med rezidenti z neitalijanskim državljanstvom iz slovanskih in drugih držav ter razmerje med prvošolci oziroma njihovimi družinami s slovenskim in drugim maternim jezikom na Tržaškem (TS), Goriškem (GO) in Videmskem (UD) v letih 2010, 2014 in 2019

Rezidenti v pokrajinah TS, GO, UD z neitalijanskim državljanstvom	Delež iz držav slovanskega jezika	Delež iz drugih držav
stanje 1. 1. 2010 (N = 66268)	34,4	65,6
stanje 1. 1. 2014 (N = 72788)	35,6	64,4
stanje 1. 1. 2019 (N = 74257)	31,8	68,2
Projekt ŠOLA: prvošolci s tujim maternim jezikom	Delež s slovenskim maternim jezikom	Delež z drugim tujim maternim jezikom
šolsko leto 2010/11 (N = 50)	48,0	52,0
šolsko leto 2014/15 (N = 87)	56,3	43,7
šolsko leto 2019/20 (N = 76)	57,9	42,1
Projekt ŠOLA: družine s tujim maternim jezikom	Delež s slovenskim maternim jezikom	Delež z drugim tujim maternim jezikom
šolsko leto 2010/11 (N = 80)	44,0	55,0
šolsko leto 2014/15 (N = 136)	50,0	50,0
šolsko leto 2019/20 (N = 119)	45,4	54,6

Vir: Tuttitalia.it, 2010, 2014, 2019

Posebno pozornost smo namenili tudi vplivu matere na otrokovo usvajanje in rabo jezika/-ov staršev, o katerem zgovorno pričajo izsledki tudi drugih podobnih analiz (Bogatec, 2018).

Jezikovna raznolikost vpisanih v šolah s slovenskim učnim jezikom oziroma dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji se pojavlja v različnih kombinacijah slovenskega, italijanskega in tujega maternega jezika. Slednji je sicer manj navzoč, otroci s tujim maternim jezikom pa naj bi bili v porastu. Težko je danes natančneje napovedati, ali in koliko se bo v obravnavanih šolah njihov delež povečal ter kateri materni jeziki bodo izstopali. Vsekakor že vpisovanja otrok s tujim maternim jezikom in njegovih nadaljnjih trendov ne gre spregledati.

Bibliografija in viri

Bogatec N. (2018), *Izobraževanje v slovenskem jeziku v Italiji*, Koledar 2019, Gorica, GMD, 228–239.

Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca (2011), *Alunni con cittadinanza non italiana. Verso l'adolescenza. Rapporto nazionale, A.s. 2010/11*, Quaderni ISMU, 4/2011, Fondazione ISMU Iniziative e Studi sulla multietnicità, Milano
www.edscuola.it/archivio/statistiche/alunni_con_cittadinanza_non_italiana_a.s.201011.pdf

Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca (2016), *Alunni con cittadinanza non italiana. La scuola multiculturale nei contesti locali. Rapporto nazionale, A.s. 2014/15*, Quaderni ISMU, 1/2016, Fondazione ISMU Iniziative e Studi sulla multietnicità, Milano
www.istruzione.it/allegati/2016/Rapporto-Miur-Ismu-2014_15.pdf

Ministero dell'Istruzione (2021), *Gli alunni con cittadinanza non italiana, A.S. 2019/2020*
www.miur.gov.it/documents/20182/0/Alunni+con+cittadinanza+non+italiana+2019-2020.pdf/f764ef1c-f5d1-6832-3883-7ebd8e22f7f0?version=1.1&t=1633004501156

Tuttitalia.it, *Cittadini stranieri - Friuli Venezia Giulia*
www.tuttitalia.it/friuli-venezia-giulia/statistiche/cittadini-stranieri